

21 Σεπτεμβρίου, 1993

[ΠΙΚΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ/στές]

ΕΛΕΝΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,

Εφεσείουσα,

v.

ΘΕΟΔΟΥΛΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ,

Εφεσίβλητου.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 8179)

5 Αποζημιώσεις — Τροχαίο ατύχημα — Απώλεια νεφρού — Αλλαγή επαγ-
γέλματος από το θύμα — Κατά πόσο η αλλαγή ήταν εύλογη και έπρε-
πε να αποζημιωθεί — Επιδίκαση γενικών αποζημιώσεων £10.000 για
την απώλεια του νεφρού από το πρωτόδικο Δικαστήριο — Κρίθηκε
έκδηλα ανεπαρκής και αυξήθηκε στο ποσό των £15.000.

10 Σαν αποτέλεσμα του τραυματισμού του σε τροχαίο ατύχημα ο
εφεσίβλητος απώλεσε τον ένα του νεφρό. Κατά την ημερομηνία του
δυστυχήματος ο εφεσίβλητος, που ήταν 43 ετών, εργαζόταν σαν ηλε-
κτρολόγος σε ασφαλιστική εταιρεία, με καθήκοντα την επιδιόρθωση
15 ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων των κτιρίων της εταιρείας. Επιπλέ-
ον εργαζόταν ως συντηρητής ηλεκτρολόγος οικισμού που ανήκε
στους εργοδότες του με πρόσθετο εισόδημα £65 το μήνα. Επίσης έκα-
νε διάφορες ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις και εργασίες κατά τον
ελεύθερο του χρόνο, που του απέφεραν πρόσθετο εισόδημα £60 το μή-
20 να. Μετά το δυστύχημα ο εφεσίβλητος συνέχισε να εργάζεται στους
προηγούμενους εργοδότες του, όχι όμως σαν ηλεκτρολόγος αλλά σαν
θυρωρός. Ο λόγος ήταν διότι φοβόταν για τις επιπτώσεις που θα εί-
χε στην υγεία του ο τυχόν νέος τραυματισμός του σε εργατικό ατύχη-
μα, που θα έθετε σε κίνδυνο τον άλλο νεφρό. Το πρωτόδικο Δικα-
στήριο βρήκε ότι αποκλειστική ευθύνη για το ατύχημα είχε η εφεσεί-
ουσα, και, αφού έκρινε ότι η απόφαση του εφεσίβλητου να αλλάξει
25 την εργασία του ήταν εύλογη, του επιδίκασε αποζημίωση για την απώ-
λεια του εισοδήματος που είχε λόγω της αλλαγής αυτής. Επιπλέον,
επιδίκασε ποσό £10.000 σαν γενικές αποζημιώσεις για την απώλεια
του νεφρού.

Κατ' έφεση, η εφεσείουσα ισχυρίστηκε ότι λανθασμένα το πρωτό-

δικο Δικαστήριο είχε κρίνει ότι η αλλαγή επαγγέλματος ήταν εύλογη, και ότι το επιδικασθέν ποσό των γενικών αποζημιώσεων ήταν υπερβολικό. Με αντέφεση ο εφεσίβλητος πρόβαλε το ποσό των γενικών αποζημιώσεων σαν έκδηλα ανεπαρκές.

Αποφασίσθηκε ότι:

5

- (α) Το κριτήριο για το κατά πόσο θύμα ατυχήματος δικαιούται να αποζημιωθεί για την απώλεια εισοδήματος από απόφασή του να αλλάξει επάγγελμα λόγω των τραυμάτων που υπέστη στο ατύχημα, είναι το εύλογο και όχι το ορθολογιστικό της απόφασής του. Η πείρα σε συνδυασμό με την κοινή λογική είναι το μέτρο προσδιορισμού του παραδεκτού συγκεκριμένου κινδύνου. Στην προκειμένη περίπτωση, οι πιθανές επιπτώσεις από πτώση και τραυματισμό του εναπομένουτος νεφρού του εφεσίβλητου ήταν τέτοιες που η απόφασή του για αλλαγή επαγγέλματος ήταν εύλογη. 10
- (β) Τα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου σχετικά με το απωλεσθέν εισόδημα από τον εφεσίβλητο, λόγω της αλλαγής επαγγέλματος, ήταν εύλογα επιτρεπτά και δεν χωρούσε επέμβαση του Εφετείου. 15
- (γ) Το επιδικασθέν ποσό για την απώλεια του νεφρού ήταν έκδηλα ανεπαρκές και έπρεπε να αυξηθεί σε £15.000.

Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα. Η αντέφεση επιτράπηκε με έξοδα. Οι γενικές αποζημιώσεις αυξήθηκαν σε £15.000 20

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Jeffries v. Mills Scaffold Co. Kemp and Kemp "Quantum of Damages", Vol. 1, p. 184. 25

Παναγή ν. Θεοδώρου (1992) 1 Α.Α.Δ. 1303.

Hughes v. Armitage Brothers [1974] C.L.Y. 927.

Baker v. Turtle Kemp and Kemp, "Quantum of Damages", p.7816,7-811/1.

Paraskevaides (Overseas) Ltd v. Christofis (1982) 1 C.L.R. 789. 30

Polycarpou v. Adamou (1988) 1 C.L.R. 727.

Έφεση.

Έφεση από την εναγόμενη κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (Ηλιάδης, Αν. Ε.Δ.) που δόθηκε στις 7 Ιουνίου, 1990, (Αρ. Αγωγής 4552/86) με την οποία κρίθηκε ότι η

5 εφεσείουσα-εναγόμενη έφερε αποκλειστική ευθύνη για αυτοκινητιστικό δυστύχημα και την επακόλουθη βλάβη και ζημιά που υπέστη ο εφεσίβλητος.

Χρ. Κληρίδης, για την εφεσείουσα.

Στ. Ερωτοκρίτου, για τον εφεσίβλητο.

10

Cur. adv. vult.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής Γ. Μ. Πικής.

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Ως αποτέλεσμα του τραυματισμού του σε οδικό δυστύχημα, ο εφεσίβλητος (ενάγων) υπέστη κακώσεις οι οποίες επέβαλαν την αφαίρεση του ενός νεφρού του.

15

Το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας έκρινε ότι η εφεσείουσα (εναγόμενη) έφερε αποκλειστική ευθύνη για το δυστύχημα και την επακόλουθη βλάβη και ζημιά που υπέστη ο εφεσίβλητος. Το Επαρχιακό Δικαστήριο επεδίκασε υπέρ του εφεσίβλητου πέραν της ζημίας που υπέστη κατά τη σχετικά βραχεία περίοδο της ολοκληρωτικής ανικανότητάς του για εργασία, αποζημιώσεις για -

20

(α) μείωση απολαβών για την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας αποκατάστασης της ικανότητάς του για εργασία και της δικής, υπό μορφή ειδικής ζημίας,

25 (β) μελλοντική απώλεια εισοδήματος λόγω αλλαγής επαγγέλματος που κρίθηκε ότι δικαιολογούσε η μετατραυματική του κατάσταση,

(γ) απώλεια του νεφρού και γενικά τα μη ανατρέψιμα επακόλουθα του τραυματισμού του (επιδικάστηκε ποσό £10.000 υπό μορφή γενικών αποζημιώσεων).

30

Με την έφεση αμφισβητήθηκαν τα ευρήματα για την ευθύνη και την απώλεια εισοδήματος, όπως και το ύψος των γενικών αποζημιώσεων. Κατά την ακρόαση εγκαταλείφθηκε το μέρος της έφεσης που αφορούσε στην ευθύνη. Τα εναπομείναντα θέματα είναι τα

εξής τρία :

(Α) Η ορθότητα του ευρήματος ότι η απώλεια του ενός νεφρού καθιστούσε εύλογη την εγκατάλειψη του επαγγέλματος (ηλεκτρολόγος) του εφεσίβλητου και τον περιορισμό του σε καθιστική εργασία (θυρωρός).

5

(Β) Η ορθότητα των ευρημάτων για την απώλεια εισοδήματος ως αποτέλεσμα της αλλαγής εργασίας και,

(Γ) οι γενικές αποζημιώσεις οι οποίες προσβάλλονται ως καταφανώς υπερβολικές.

Με ειδοποίηση η οποία εκδόθηκε από τον εφεσίβλητο βάσει της Δ.35 θ.10 των Θεσμών Πολιτικής Δικονομίας, προσβάλλονται οι γενικές αποζημιώσεις ως έκδηλα ανεπαρκείς. Κατά τα άλλα, ο εφεσίβλητος υπεστήριξε την πρωτόδικη απόφαση ως ορθή.

10

Ο εφεσίβλητος ήταν ειδικευμένος ηλεκτρολόγος. Πριν το δυστύχημα, εργοδοτείτο από ασφαλιστική εταιρεία ως ηλεκτρολόγος για τη συντήρηση των ηλεκτρικών εγκαταστάσεων του κτιρίου της. Επιπρόσθετα, ο εφεσίβλητος απασχολείτο ως συντηρητής ηλεκτρολόγος οικισμού ο οποίος ανήκε στους εργοδότες του, εργασία από την οποία προσποριζόταν πρόσθετο εισόδημα £65, όπως έκρινε το πρωτόδικο Δικαστήριο. Τρίτη πηγή εισοδήματος αποτελούσε η χρήση του ελεύθερου του χρόνου για ηλεκτρικές εγκαταστάσεις σε νέες κατοικίες, καθώς και η διόρθωση ηλεκτρικών εγκαταστάσεων τρίτων.

15

20

Μετά το δυστύχημα ο εφεσίβλητος προσελήφθη και πάλι στην υπηρεσία των εργοδοτών του αλλά υπό άλλη ιδιότητα, ως θυρωρός. Την αλλαγή του επαγγέλματος επέβαλε η απώλεια του νεφρού του, απώλεια η οποία κατέστησε απαράδεκτο κίνδυνο για την υγεία του την αναρρίχηση σε σκάλες που συνεπάγεται η εργασία του ηλεκτρολόγου. Αυτό υποστήριξαν οι δυο γιατροί που κλήθηκαν ως μάρτυρες από τον εφεσίβλητο.

25

30

Αντίθετη άποψη εξέφρασε τρίτος γιατρός, ο οποίος κλήθηκε από την εφεσείουσα: κατέθεσε ότι η απώλεια του ενός νεφρού δε μετέβαλε τα δεδομένα της εργασίας του ηλεκτρολόγου, ούτε επέβαλλε την αλλαγή επαγγέλματος.

Το Δικαστήριο έκρινε δικαιολογημένη την απόφαση του εφεσίβλητου ν' αλλάξει επάγγελμα ενόψει των κινδύνων που θα ενείχε για τη φυσική του υπόσταση η συνέχιση του επαγγέλματος του ηλε-

35

κτρολόγου. Υπό το φως αυτής της διαπίστωσης, το Δικαστήριο προέβη στην αποτίμηση της ζημίας που επέφερε η αλλαγή του επαγγέλματός του, ανερχομένη σε (α) £65 το μήνα, λόγω μείωσης απολαβών από την εργασία του και, (β) £60 το μήνα λόγω της απώλειας της ευκαιρίας χρήσης του ελεύθερου του χρόνου για κερδοφόρα απασχόληση ως ηλεκτρολόγος.

Ο κ. Κληρίδης υπεστήριξε ότι το εύρημα, ότι ενδεικνυόταν η αλλαγή του επαγγέλματος του εφεσίβλητου, ήταν λανθασμένο, σφάλμα που εύκολα αποκαλύπτεται εφόσον η μαρτυρία αξιολογηθεί ορθολογιστικά. Δυο από τους τρεις ουρολόγους που κατέθεσαν ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου, οι Π. Θεοδορίδης και Π. Νικολάου, διετύπωσαν την άποψη ότι η αλλαγή επαγγέλματος συνιστούσε επιβαλλόμενη ενέργεια. Η αναρρόχιση σε σκάλες, διαδικασία αναπόφευκτη για την εκτέλεση της εργασίας του ηλεκτρολόγου, ενέχει προβλεπτούς κινδύνους για τραυματισμό από πιθανή πτώση του εναπομείναντα νεφρού του εφεσίβλητου, τραυματισμού ο οποίος θα θέσει σε κίνδυνο αυτή τούτη την ύπαρξή του.

Αντίθετα, ο ουρολόγος Κ. Παπαχαραλάμπους κατέθεσε ότι “Ο ενάγων με τον ένα νεφρό μπορεί να ζήσει φυσιολογική ζωή. Δεν νομίζω ότι ο ενάγων θα μειονεκτούσε σωματικά εάν εξασκούσε το επάγγελμα του ηλεκτρολόγου με ένα νεφρό. Δεν νομίζω ότι θα συμβούλευα τον ενάγοντα να αλλάξει επάγγελμα από αυτό του ηλεκτρολόγου.”

Κατά την κρίση του κ. Παπαχαραλάμπους, η απώλεια του ενός νεφρού δε μεταβάλλει τα δεδομένα για την άσκηση του επαγγέλματος του ηλεκτρολόγου, ούτε επαυξάνει ουσιαδώς τους κινδύνους για την υγεία του.

Ο κ. Κληρίδης υπέβαλε ότι η εκτίμηση των επιπτώσεων από τον τραυματισμό και η πρόβλεψη των κινδύνων για την υγεία του τραυματισθέντος, δεν αποτελούν τελικά ιατρικό θέμα αλλά θέμα για το Δικαστήριο, έργο του οποίου είναι ο καθορισμός των επιπτώσεων του τραυματισμού και εκτίμηση της ζημίας. Στην αγόρευση του έδωσε ιδιαίτερη έμφαση σε παρατηρήσεις του αγγλικού Εφετείου στην υπόθεση *Jeffries v. Mills Scaffold Co.* η οποία συνοψίζεται στο Kemp and Kemp “Quantum of Damages”, Vol. 1, p.184. Προφανώς η απόφαση δε δημοσιεύθηκε σε καμιά από τις γνωστές σειρές των δικαστικών αποφάσεων και έτσι το κείμενό της δεν έγινε δυνατό να εντοπιστεί. Σημειώνεται ότι το απόσπασμα το οποίο παρατίθεται, βασίζεται σε δημοσίευμα της αγγλικής εφημερίδας “The Guardian” της 27ης Απριλίου, 1963. Αξίζει να παραθέσουμε την αναφορά η οποία γίνεται στο Kemp and Kemp στην απόφαση

Jeffries ενόψει της σημασίας που αποδόθηκε σ' αυτή και των συμπερασμάτων που έχουμε κληθεί να αντλήσουμε από το κείμενό της :

“In *Jeffries v. Mills Scaffold Co.* the plaintiff, a scaf’folder, had injured his ankle and had changed to a safer but less remunerative employment. The Court of Appeal, dismissing his appeal, held that a person injured in an accident is entitled to compensation for consequent loss of wages resulting from an inability to pursue his former employment, even where the inability consists of a phobia, -but he is not entitled to recover loss of wages resulting from a rational decision on his part to pursue a safer, but less lucrative, form of employment.”

Ο δικηγόρος της εφεσείουσας εισηγήθηκε ότι η αναφορά σε “rational decision” υποδηλώνει ότι η ζημία και η βλάβη δεν αποτιμούνται αόριστα με βάση και μόνο τη λογικότητα της απόφασης αλλά υπό το φως των δεδομένων που την υποστηρίζουν, δηλαδή του πραγματικού βήθρου στο οποίο στηρίζεται. Στην απουσία του κειμένου της απόφασης είναι δύσκολο να εκτιμηθεί μέσα στο σωστό πλαίσιο η σημασία της αναφοράς σε “rational decision” (“λογική” “ορθολογιστική” απόφαση). Κάτω από οποιοδήποτε όμως πρίσμα και αν κριθεί η απόφαση στη *Jeffries*, δε μεταβάλλει τις αρχές που διέπουν την απόδειξη και τον καθορισμό της βλάβης και της ζημίας η οποία μπορεί να διεκδικηθεί. Όπως τονίζεται στη *Jeffries*, ακόμα και το αίσθημα της φοβίας αφεαυτού, εφόσον εκπηγάει από τον τραυματισμό και είναι γνήσιο, συνιστά παράγοντα ο οποίος μετρά και μπορεί να δικαιολογήσει την αλλαγή επαγγέλματος.

Το κριτήριο για τον καθορισμό της ζημίας είναι το εύλογο (reasonable) και όχι το ορθολογιστικό του πράγματος.

Αντίθετα, ο “λόγος” του “ορθολογιστικού” (“rational”), συναρτάται με την αόριστη εκτίμηση των πιθανοτήτων του μέλλοντος. Και για εκείνον που έχει δυο νεφρούς, ορθολογιστικά κρίνοντας το πράγμα, είναι ασφαλέστερο για την υγεία του να έχει καθιστική εργασία αντί του επαγγέλματος του ηλεκτρολόγου. Ο κίνδυνος όμως θεωρείται παραδεκτός μετά από συνεκτίμηση των πιθανοτήτων πτώσης σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις πιθανού τραυματισμού. Η πείρα σε συνδυασμό με την κοινή λογική, είναι το μέτρο προσδιορισμού του παραδεκτού συγκεκριμένου κινδύνου. Οι πιθανότητες πτώσης από αναρρίχηση σε σκάλα, είναι οι ίδιες τόσο για τον ηλεκτρολόγο με δυο, όσο και με ένα νεφρό. Όμως μεταβάλλονται ουσιαδώς οι πιθανές επιπτώσεις από πτώση για τον ηλεκτρολόγο που έχει ένα μόνο νεφρό. Στη περίπτωση του υφίσταται άμεσος

κίνδυνος για τη φυσική του ύπαρξη σε περίπτωση τραυματισμού και του δεύτερου νεφρού· οπότε το ερώτημα που πρέπει ν' απαντηθεί, είναι κατά πόσο οι επιπτώσεις αυτές παρέχουν βάση η οποία καθιστά "εύλογη" την επιλογή αλλαγής επαγγέλματος.

5 Όπως το πρωτόδικο Δικαστήριο, έτσι κι εμείς κρίνουμε ότι η απάντηση είναι καταφατική. Και διαφορετική να ήταν η απόφαση του εφεσίβλητου και να εσυνέχιζε το επάγγελμα του ηλεκτρολόγου, και πάλι θα εδημιουργείτο θέμα αποζημίωσής του, στο πλαίσιο των γενικών αποζημιώσεων, για τους αυξημένους κινδύνους για την υγεία του από πιθανή πτώση κατά την εκτέλεση της εργασίας του.

10

Το εύρημα του Δικαστηρίου ότι η απόφαση του εφεσίβλητου ν' αλλάξει επάγγελμα ήταν εύλογη, δικαιολογείται υπό το φως των εγγενών κινδύνων που ενέχει το επάγγελμα του ηλεκτρολόγου για τον εργαζόμενο, αφενός και, των πιθανών επιπτώσεων από την εκδήλωση των κινδύνων αυτών στην υγεία προσώπου με ένα νεφρό, αφετέρου. Επομένως δικαιολογείται η αποζημίωση του εφεσίβλητου για ζημία η οποία προέκυψε ως αποτέλεσμα της αλλαγής επαγγέλματος· διαπίστωση που επιβάλλει τη διερεύνηση των λόγων της έφεσης που αφορούν τα ευρήματα ως προς την ύπαρξη ζημίας και του ύψους της, λόγω της δικαιολογημένης αλλαγής επαγγέλματος.

15

20

Ο δικηγόρος της εφεσεύουσας υπέβαλε ότι βαρύνει τον ενάγοντα η απόδειξη της μείωσης της ικανότητας του κερδαίνειν (earning capacity), όπως και η συγκεκριμενοποίησή της στο πλαίσιο των γεγονότων της υπόθεσης. Η θέση αυτή είναι σωστή. Το γεγονός και μόνο ότι ο τραυματισμός κατέστησε αναγκαία την αλλαγή εργασίας, δε συνεπάγεται αυτομάτως και εύρημα για μείωση της ικανότητας για κερδοφόρα εργασία ή μείωση των απολαβών του εργαζόμενου.

25

Το επάγγελμα του ηλεκτρολόγου ήταν η μόνη ειδίκευση που είχε ο εφεσίβλητος. Στην ηλικία του (43 ετών κατά τον ουσιαστικό χρόνο) ήταν εξ αντικειμένου δυσχερής η ειδίκευσή του σε άλλο επάγγελμα, οπότε η ανάληψη ανειδίκευτης καθιστικής εργασίας, όπως εκείνης του θυρωρού, ήταν εύλογη.

30

Το επόμενο ερώτημα αφορά τη σύγκριση των απολαβών του εφεσίβλητου πριν και μετά το δυστύχημα, δοθείσας της αλλαγής επαγγέλματος.

35

Το πρωτόδικο Δικαστήριο έκρινε ότι ο εφεσίβλητος υπέστη μηνιαία ζημία £65, λόγω μείωσης των απολαβών του από την εργασία του (£780 το έτος) και £60 μηνιαίως λόγω απώλειας της δυνατότητας για προσφορά των υπηρεσιών ηλεκτρολόγου κατά τις

40

ελεύθερες του ώρες (£760 το έτος).

Ο κ. Κληρίδης εισηγήθηκε ότι η μαρτυρία δεν κατέδειξε ότι ο εφεσίβλητος υπέστη τη ζημία που ισχυρίστηκε ή οποιαδήποτε ζημία. Στην απάντηση της η κ. Ερωτοκρίτου επεσήμανε, ότι ο ίδιος ο δικηγόρος της εφεσείουσας, στην τελική του αγόρευση, αναγνώρισε 5 ότι ο εφεσίβλητος απολάμβανε έξτρα εισόδημα από πρόσθετη εργασία στο συννοικισμό, η οποία ανερχόταν σε £65 μηνιαίως.

Μετά από προσεκτική εξέταση της μαρτυρίας που κατατέθηκε στο πρωτόδικο Δικαστήριο, κρίνουμε ότι υπήρχε η βάση για τα ευρήματα του δικαστηρίου, οπότε δεν παρέχεται πεδίο για επέμβαση εκ μέρους μας. Στην ίδια κατάληξη αγόμεθα και για τα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου για τη ζημία του εφεσίβλητου λόγω της απώλειας και της δεύτερης πηγής για τη κτήση πρόσθετου εισοδήματος. Ο εφεσίβλητος κατέθεσε ότι κέρδιζε £1.000 το χρόνο από την τοποθέτηση ηλεκτρικών εγκαταστάσεων σε νέες κατοικίες και £30 - £40 το μήνα απ' ό,τι χαρακτήρισε ως "κουτσοδούλια", δηλαδή τη διόρθωση ή συντήρηση υφιστάμενων ηλεκτρικών εγκαταστάσεων. Η τοποθέτηση ηλεκτρικής εγκατάστασης ήταν χρονοβόρα και απαιτούσε εργασία έξι μηνών κατά τις ελεύθερες του ώρες. Στη μαρτυρία του κατονόμασε έξι ιδιοκτήτες κατοικιών στις οποίες 10 έκαμε εγκαταστάσεις και μια απ' αυτούς με τη μαρτυρία της επιβεβαίωσε τη μαρτυρία του. Ο εφεσίβλητος δεν κατέθεσε άλλα στοιχεία προς θεμελίωση των ισχυρισμών του. Έγινε όμως πιστευτός από το Δικαστήριο, όπως θα μπορούσε να γίνει. Το γεγονός ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο δεν αποδέχθηκε το σύνολο των διεκδικήσεων του εφεσίβλητου, αντανακλά τις αβεβαιότητες του μέλλοντος και ιδίως της ζήτησης για τις υπηρεσίες του. 25

Καταλήγουμε ότι ούτε ο' αυτό τον τομέα δεν υπάρχει πεδίο για επέμβαση με την απόφαση του πρωτόδικου Δικαστηρίου.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ :

Με την έφεση και την αντέφεση αμφισβητείται το ποσό των £10.000 γενικών αποζημιώσεων ως καταφανώς υψηλό και έκδηλα ανεπαρκές, αντίστοιχα. Και οι δυο πλευρές έκαμαν αναφορά στην πρόσφατη απόφαση του Εφετείου *Παναγή ν. Θεοδώρου και Άλλου* (1992) 1 Α.Α.Δ. 1303, ως διαφωτιστικής για το καθορισμό της ζημίας που προκύπτει από την απώλεια ζωτικών οργάνων του σώματος. Στην Παναγή το Εφετείο ενέκρινε αποζημίωση £30.000 για την απώλεια του ενός οφθαλμού του τραυματισθέντος. Άλλα επακόλουθα του τραυματισμού, ήταν οριακής σημασίας για τη διαμόρφωση του επιδικασθέντος ποσού. 40

Με έρεισμα το λόγο της Παναγή και τον παραλληλισμό που έγινε στη *Hughes v. Armitage Brothers* [1974] C.L.Y. 927, μεταξύ των συνεπειών απώλειας οφθαλμού και νεφρού, η δικηγόρος του εφεσίβλητου εισηγήθηκε ότι δικαιολογείται και στην προκείμενη υπόθεση αποζημίωση £30.000 για την απώλεια νεφρού. Στη μεταγενέστερη υπόθεση *Baker v. Turtle*, στην οποία ο δικηγόρος της εφεσείουσας έκαμε αναφορά [βλ. Kemp and Kemp, "Quantum of Damages", p.7816, 7-811/1], επισημαίνεται ότι ο παραλληλισμός στη Hughes είναι περιορισμένης εμβέλειας για αυτονόητους λόγους: Απώλεια του ενός νεφρού δεν παρεμβαίνει στη σωματική λειτουργία, ενώ απώλεια του ενός από τους δυο οφθαλμούς περιορίζει ουσιαδώς το πεδίο της όρασης και παρεμβαίνει άμεσα στη λειτουργία του τραυματισθέντος. Στη *Baker* που εκδόθηκε το 1985, το Δικαστήριο επικρότησε την επιδίκαση ποσού £8000 - £9000 για την απώλεια νεφρού.

Οι νεφροί αποτελούν βασικό όργανο του σώματος. Η απώλεια του ενός νεφρού δε δημιουργεί, αφενός, προβλήματα στην καθημερινή λειτουργία του ανθρώπου· μεταβάλλει όμως, αφετέρου, τα δεδομένα για την υγεία και τη φυσική υπόσταση του ανθρώπου στο μέλλον. Οι κίνδυνοι από τραυματισμό και του δεύτερου νεφρού επιβάλλουν εξ αντικειμένου ιδιαίτερη προσοχή στις κινήσεις του τραυματισθέντος που συνιστά μορφή καθήλωσης των κινήσεών του. Το ενδεχόμενο τραυματισμού και του δεύτερου νεφρού αποτελεί εφιαλτική προοπτική έναντι της οποίας πρέπει πάντα να προφυλάσσεται.

Είναι μετά από στάθμιση όλων αυτών των παραγόντων που σκιαγραφούν το μέλλον, που καλείται το Δικαστήριο να επιδικάσει δίκαιη αποζημίωση στον τραυματισθέντα, με μέτρο το χρήμα· μέσο που δεν αποκαθιστά αφεαυτού την υγεία αλλά σκοπεύει στην ανακούφιση του παθόντα από τα δεινά των κακώσεων και την παροχή ασφάλειας για το μέλλον. Κριτής του ύψους των γενικών αποζημιώσεων είναι το πρωτόδικο Δικαστήριο. Το Εφετείο μπορεί να επέμβει μόνο εφόσο διαπιστώνεται η ύπαρξη αντικειμενικής βάσης για διατάραξη της απόφασης του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Προηγούμενες δικαστικές αποφάσεις αποκαλυπτικές του μέτρου της αποζημίωσης, είναι καθοδηγητικές για την κρίση του ύψους της αποζημίωσης. Δεν υπάρχει προηγούμενη απόφαση του Εφετείου άμεσα διαφωτιστική για την αποζημίωση απώλειας του νεφρού. Η πρόσφατη όμως απόφαση του Εφετείου στην Παναγή επαναβεβαιώνει αφενός τη σύγχρονη τάση της νομολογίας για την ανύψωση του μέτρου της αποζημίωσης για τον ανθρώπινο πόνο, ακρωτηριασμό και ταλαιπωρία που καθιέρωσαν οι αποφάσεις στην

Paraskevaides (Overseas) Ltd. v. Christofis (1982) 1 C.L.R. 789 και *Polycarpou v. Adamou* (1988) 1 C.L.R. 727 και, αφετέρου, παρέχει ενδείξεις για το μέτρο της αποζημίωσης για την απώλεια σημαντικών οργάνων του σώματος. Οι ομοιότητες μεταξύ του οφθαλμού και του νεφρού τελειώνουν με τη διαπίστωση ότι και τα δυο αποτελούν όργανα ζωτικής σημασίας για τον ανθρώπινο οργανισμό. Απώλεια του ενός οφθαλμού επηρεάζει άμεσα τη λειτουργία του ανθρώπου, κάτι που δεν επιφέρει η απώλεια του νεφρού. Η σημασία της απώλειας του νεφρού έγκειται κατά κύριο λόγο στους κινδύνους που εγκυμονεί για την ύπαρξη του ανθρώπου το ενδεχόμενο τραυματισμού και του δεύτερου νεφρού. Η απώλεια του ενός νεφρού μπορεί να χαρακτηριστεί ως η απώλεια της νεφρικής επεδρίας με όλα τα παρεπόμενα.

Κρίνουμε ότι, το ποσό των £15.000 είναι η πρόπαισα αποζημίωση για την απώλεια του νεφρού του εφεσβλήτου. Η επιδικασθείσα αποζημίωση των £10.000 κρίνεται έκδηλα ανεπαρκής και παραμερίζεται στο πλαίσιο της αντέφεσης.

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα.

Η αντέφεση επιτρέπεται με έξοδα.

Το ποσό των γενικών αποζημιώσεων παραμερίζεται και υποκαθίσταται με ποσό £15.000. Όπου τα έξοδα της έφεσης και της αντέφεσης συμπίπτουν, επιτρέπονται έξοδα μόνο για μια εμφάνιση.

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα. Η αντέφεση επιτρέπεται με έξοδα.